

תקציר ההרצאה של ד"ר דורון נבות מגמות במאבק בשחיתות השלטונית בישראל

בהרצאתי אתאר את המגמות המרכזיות במאבק בשחיתות השלטונית בישראל, ואבקש להסביר את מקורותיהן והשלכותיהן. בתמצית, את המגמה ניתן לתאר כדריכה במקום, אם אנחנו מקלים, או כנסיגה במאבק בשחיתות, אם אנו מבקשים קצת יותר לדייק, בהשוואה למצבנו לפני כעשור. בשונה מהיום, לפני עשור ופחות שומרי הסף המוסדיים היו מחויבים מאוד למאבק בשחיתות; הם היו עצמאיים יותר; הגישה שלהם הייתה הוליסטית ואקטיבית יותר; וראש הממשלה היה הרבה פחות חזק. היום, לעומת זאת, מבקר מדינה חלש יותר; בעוד שמזוז היה יועמ"ש תקיף שנאבק ברצינות ובצורה רחבה ורב ממדית בשחיתות, היועמ"ש יהודה ויינשטיין שהחליפו היה חלש מאוד, והיועמ"ש הנוכחי מספק לעת עתה "סיבות לדאגה" בתחום המאבק בשחיתות; בית משפט במגננה ולעיתים אף מכשיר שרצים; ואפילו גורמים שבעבר נאבקו בשחיתות בצורה לא פורמאלית, כמו התקשורת או עמותות אזרחיות, חלשות ומוחלשות. מעל הכול, אנו מצויים בעיצומה של הגמוניה ימנית-פופוליסטית, שמקדשת "משילות" על חשבון שלטון החוק, ובכלל זה המאבק בשחיתות.

את ראשית דבריי אקדיש להבהרה מושגית ולתיאור השיח בישראל ובעולם בתחום השחיתות והמאבק בה. בחלק השני אתאר בקצרה מספר גורמים שהשפיעו ומשפיעים על התפתחות המאבק בשחיתות השלטונית. במסגרת זאת אצביע על האופן שבו צמיחת הדמוקרטיה ה"קיסריסטית" משפיע על העיסוק בשחיתות. בחלק השלישי אסקור בקצרה את השינויים הפרסונאליים והמוסדיים העיקריים שחלו בישראל מאז שנתניהו חזר לשלטון. חלק מרכזי מדבריי יוקדש לשינויים שהתחוללו בקרב שומרי הסף המוסדיים שאמונים על המאבק בשחיתות. לאחר מכן, בחלק הרביעי, אצביע על מספר שינויים, כמה מהם חיוביים וכמה שליליים, בתחום המאבק בשחיתות. בכלל זה אסקור בקצרה הנחיות יועמ"ש, פסיקה של בג"צ, חקיקה ודוחות ביקורת המדינה. לסיכום דבריי אבהיר כי לא רק שלא ניתן לראות בחולשת שומרי הסף המוסדיים ומאבקם בשחיתות תרומה ל"משילות" ולדמוקרטיה, אלא פגיעה בהם. כמו כן אציע את הטענה, ככל שיותר הזמן, כי הנסיגה במאבק בשחיתות היא ביטוי נוסף למשבר בדמוקרטיה הייצוגית הליברלית.